

Tóth Dénes

A balétoktól a mozgásszínházig. Táncművészet a debreceni Csokonai Színházban

„Táncművészetünk kezdetei egybeesnek a magyarországi színjátszás múlt század eleji kezdetével – állapította meg *Tóth Dénes* (1908–1955) *A magyar balett őskora* című, 1929-ben írott tanulmányában. „Figyelemre méltó jelenség azonban, hogy már a legrégebbi színházi kezdeményezéseknél föllelhetjük a táncot és – primitív formában – a balettet... Amikor 1774-ben megnyílik a Rondella, műsorán rögtönzésszerű, kisebb balettek váltakoznak könnyű fajsúlyú prózai művekkel... Az első magyar dalmű (*Pikkó hertzeg és Jutka Perzsi*) zeneszerzője, a pozsonyi *Chudi József* az 1790-es években balettet szerkeszt a bolondokházáról.”¹ (A muzsika kottája nem maradt fenn, de valószínűsíthető, hogy ez volt az elsőként lejegyzett magyar táncjáték.)

Ördögtől való

„A Theatrumnak olly szükséges alkotó része a Mimica, Ének, Tántz és Muzsika, hogy ki ezeket tölle elszakasztani akarná, az a Theatrumot a maga természetéből kivetkeztetné” – írta a Nemzeti Theatrum Társaságról a Hazai és Külföldi Tudósítások szerkesztője, *Kultsár István* 1815 körül.² A civisek közt viszont bizonyára tarthatta magát a 17. századból való prédikatori dörgelem: „*Az ördög tojta, az ördög ülte, az ördög költötte ki a táncot... azért ki táncol, az ördögöt követi, mint lator ifjú eb-anyját*”. Nem lehet véletlen hát, hogy a városban a műfaj 1849-es debütációja a *Lucifer és az ördög és a haszonbérelő* című néma játék volt (1 szakaszban), a debreceni színházban pedig egy angol szerző *Lucifer, a zöld ördög* című „*némázatát*” játszták első ízben, 1868-ban.

Aztán már jöttek sorra az olyan „*baléto*”, „*pantomimiák*” – vándortársulatok előadásában –, mint az *Indus kókuszdió*, vagy *Az ugráló kérő*. Érdekes lehetett 1892 karácsonyán *A szeretet ünnepe* című nagy néma képlet, 7 ábrázolattal, illetve az ezredforduló szilveszterén a *Debrecen a Holdban (látványosság)*. A percbalettek, vagy a dramobalettek mellett azért komolyabb műveket is láthatott a város publikuma; 1870-ben például *Adam: Giselle* (Gizella), az 1925/26-os évadban *Weber: A rózsá lelke* című klasszikus balettjét adták elő, már a *magaslábujjhegy-*

1 *Tóth Dénes: A magyar balett őskora. = Táncművészet. 1978. sz. 4. 30–32.*

2 Uo.

technika (a spicctánc) birtokában; az 1923/24-es szezonban pedig a világhírű *Gyagilev-balet részlegének estjét* élvezhették a debreceni nézők.

Az opera elterjedésének kezdetén a balett-betétek engedményt jelentettek az olcsó szenzációkra éhes páholybérleőknek – és a karzatnak. Az 1930-as évek magyar vidéki operatörténetét majdhogynem kimeríti a fővárosi vándortruppok felsorolása, és az előadásszámok jelzése.³ A debreceni színigazgatók közül elsőként *Horváth Árpád* fordított komoly figyelmet az operára, s ő hívta meg az Operaház két kiemelkedő balettmesterét illetve koreográfusát is: *Jan Cieplinski* együttesét (az 1936/37-es évadban) és *Miloss M. Aurél* koncertműsorát (az 1937/38-as szezonban).

Végül 1943/44-ben „... balettegyüttese is lett a társulatnak, *ide szerződött a kolozsvári balett egy részlege*, az ügyes magántáncosnő Borza Ibolyával, a balettmester és szólista pedig a Hellerauban iskolázott Martony Alfréd volt”.⁴ A kezdeményezés a háború miatt egy teljes évadot sem ért meg, az „ördögtől” való balettműfaj meghonosítására még másfél évtizedet kellett várni Debrecenben.

Tánckar – balettkar – balettegyüttes

Hőskor

A Csokonai Színház állandó operaegyüttesének létrejöttekor, már a második (!) premieren – 1953 januárjában – szerepelt táncprodukció teátrumunk színpadán. Azonban – tartva a közönség „elpárolgásától” – a *Leoncavallo*-opera, a Bajazzók előtt adták a debreceni színház első saját, táncos ősbemutatóját, az *Erdei történet* című egyfelvonásost.

Az akkori megyei újság, a Néplap kritikájától, *Tóth Dénes* zeneszerzőtől nem állt távol a színpadi táncművészet (*Csokonai Dorottyájából* készült balettjét 1944-ben tüzte műsorára az Operaház), ezért tapintatosan ír a hős szovjet partizánokról szóló táncdarabról. Rámutat, hogy az író illetve a komponista honnan meríthette a baletttidegen téma földolgozásának ötletét (*Aszaffev: Párizs lángjai*), végül leírja azt a mondatot, amely további 54 éven át érvényesnek bizonyul: „Az őszinte igyekezet mutató tánckar technikai tudásának további fejlesztése sürgető feladat”.⁵

A debreceni operatársulat „hősi korszakának” hajnalán különösképpen: a táncjátékot valószínűleg színészek adták elő. A történet szerzőjének, *Téri Tibor* koreográfusnak a felesége, *Danek Piroska* ugrott be (*Örkényi Éva!* helyett) Katjusa (fő)szerepébe, s „elismerést” érdemelt még *Szentesi János és Márkus László* (!). Magyarán: nemigen akadt táncos a színháznál; ami nem meglepő, hiszen az induláskor operaénekesi státuszt is csak hatot kapott a társulat...

3 *Lázár Magda*: A debreceni opera története. = Debrecen zenei élete a századfordulótól napjainkig. Debrecen, 1975. 299–348.

4 *Tallán Tibor*: A budapesti Operaház és a hazai operajátszás története. = Magyar Színháztörténet III. (1920–1949). Bp. 2006. 356

5 A debreceni színészet története. Debrecen, 1976.

A legkisebb együttes

Ha hét esztendő múltán a város fogadja *Eck Imrét*, a modern magyar táncművészet etalonját, és fiatal, ambiciózus táncosait, akkor a pécsit Debreceni Balettnak hívnák, s a hatvanas-hetvenes évek Európa-hírű együttese a Hajdúság kulturális életét gazdagítva, jóhírért a kontinensen szerteröpítve, régióink művészeti világának egyik büszkesége lehetett volna. A város azonban Eck csoportját nem fogadta be. Akik erről akkortájt (1960-ban) hivatottak voltak dönten, bizonyára nem szívtelték a balettet, s ódzkodtak a korszerű és újszerű kísérletezésektől. Végre is Debrecen sosem a legfrissebb művészi törekvések burjánzásáról volt nevezetes.

Azért a színházban már volt tánckar: opera- és operettelőadásokban szerepeltek egynéhányan. 1961-ben több új táncos érkezett, és *Kemény Melinda* személyében balettmestert is szerződtettek. „Nagy dologra vállalkoztunk – nyilatkozta. – Régi terv, hogy Debrecenben a Csokonai Színház önálló bemutató tartására is alkalmas balettegyüttest szervezzen. Az első komoly lépések az idén történnek meg, és a soron következő táncjáték tulajdonképpen az első erőpróba.”⁶ A tíz fős csapat produkciója, *Az efezusi özvegy* című groteszk kamarabalett magyarországi bemutatója volt, amit két év múlva követett az immáron kétrészes (és két évadon át játszott!) *de Falla*-klasszikus (a színlapon *vidámként* propagált) táncjáték, *A háromszögletű kalap*.

Így emlékezett erre az időszakra *Malonyay Nani* vezető táncos: „Kicsi tánckar volt. Nekünk nem volt olyan patrónusunk, mint a pécsieknek, akik egy egész végzős balettsztyált kaptak, akárcsak később Győr. Mi valahogy összeverődünk.” Aztán ismét eltelt hét szűk (azaz: önálló balettbemutató nélküli) esztendő. „És mégis nagyon szép dolgokat produkáltunk. Ez nagy mértékben Rubányi Vili bácsi (*R. Vilmos főzeneigazgató – T. D.*) érdeme, aki, ahol csak mód volt rá, alkalmat adott a táncbetétekre az operában. És amíg a táncot a közönség tapsolta, türelmesen kivárt, hagyta, hogy örömünk legyen nekünk is a sikerben, a színház legkisebb együttesének.”⁷

A hetvenes évek

Viszonylag termékeny korszaknak bizonyult, 1970–80 között öt alkalommal mutatkozhatott be önállóan a balettkar. Az előadásokat *Barkóczy Sándor*, az Állami Operaház tagja állította színre. Malonyay Nani nosztalgiával gondol rá: „Barkóczy Sándor koreográfusra szívesen emlékszünk mindnyájan. Nemcsak kiváló

6 (*T. D.*): Bajazzok – Erdei történet. Kettős bemutató a Csokonai Színházban. = Néplap. 1953. jan. 7. 4.

7 *Kodály* Székelyfonója és két magyarországi ősbemutató az évad utolsó premierjén. = Hajdú-bihari Napló. 1962. máj. 24. 5.

szakember volt, de felmérte a tánckar valódi képességét, és ahhoz komponálta a koreográfiáját, ezzel ért el sikert. Szerettük.”⁸

„Rangos feladat, értő és tehetséges vezetés esetében izgalmasan szépet tudnak alkotni” (*Spanyol rapszódia*); „a Pécs kivételével agonizáló vidéki táncművészeti életünknek jelentős eseménye volt a Csokonai Színház *Seherezádé* bemutatója”. *L. Merényi Zsuzsa*, a *Muzsika* című folyóirat kritikusa szerint a bemutatók sikere a jó műsorválasztásnak volt köszönhető: „a koreográfus ez esetben is (*Két úr szolgája*) megtalálta azt a műfajt, amelyben a csekély létszámú és a klasszikus táncban kevésbé felkészült együttes élményt tud nyújtani a közönségnek”.⁹

A *Seherezádé* 22 előadást ért meg és 11 ezren látták! *Nyakas László* emígyen lelkesítette a táncosokat 1973-ban, a *Hajdú-bihari Napló* hasábjain: „Szerepeljenek minél többször és vegyék tudomásul, hogy a színpadi táncművészet már a debreceni színházlátogató közönségtől sem idegen, s ebben része van a Csokonai Színház balettkarának is.”¹⁰

Többre érdemesek

A viszonylag rendszeres táncbemutatók nemcsak a közönségbázist, hanem a balettegyüttes alapjait is megeremttették. Kialakult egy 7 magántáncost és 9 tánckari tagot foglalkoztató, egy évtizeden át alig változó mag (összehasonlításképpen: a Pécsi Balett a maga 36 táncosával *kis* társulatnak számított), amelyben koreográfus-asszisztens (*Kaszás Annamária*) illetve balettmester (*Sterba Zsuzsa*) irányította a munkát a színházvezetés igényei és a vendégekoreográfusok elképzelései szerint.¹¹ Alkalmasnak látszott tehát a helyzet a továbblépésre.

Harminc esztendeje így ösztönözte az illetékeseket a szakmai folyóirat, a Táncművészet helyi recenzense: „Hazánkban mindössze két színháznak (Operaház, Pécsi Nemzeti) van független balett-társulata. Rajtuk kívül még két helyen, az Operettszínházban és a Csokonai Színházban kapnak lehetőséget időnként a táncosok önálló megmutatkozásra. A *balettkart* számtalan darabban, operákban és operettekben, musicalban és zenés játékokban láthatjuk közreműködni, ám az *együttest* a közös és szuverén produkció teszi, s nem az elnevezés. A táncosoknak szükségük van arra, hogy önálló feladatot kapjanak. Talán nem túlzás, ha leírjuk: ezt a közönség is elvárja, a Bolerót követő vastaps erről árulkodott.”¹²

A *Bolero* minőségi jutalmat kapott a Kulturális Minisztériumtól, s a színi-direktor, *Bényei József* bizakodást mutatott az 1977/78-as évadzárón: „Örülünk

8 *Taar Ferenc*: A kacér műzsát szolgáltam. Debrecen, 1992. 155.

9 Uo. 161.

10 *L. Merényi Zsuzsa*: A két úr szolgája Debrecenben. = *Muzsika*. 1976. 10. sz. 46–47.

11 *Nyakas László*: A Bajazzók és a Seherezádé bemutatója a Csokonai Színházban. = *Hajdú-bihari Napló*. 1973. jún. 16. 5.

12 25 éves a debreceni opera (1952–1977). Debrecen, 1977.

annak, hogy táncosaink minden műfajban ismét bizonyosságot adtak felkészültségükről. Reméljük, fejlesztési elképzeléseink megvalósulásával új, még nagyobb perspektíva áll előttük.”¹³ 1979 januárjában az új igazgató, *Gali László* is így nyilatkozott: „Szeretnénk »alkalmazott balett« szerepétől megfosztani és komoly, nagy társulattá fejleszteni a balett-társulatot.”

Eljött hát a szakember, *L. Merényi Zsuzsa* javaslata valóra váltásának ideje: „Debrecenben évek óta működik egy *leendő együttes magja*, amely azonban létszámánál és felkészültségénél fogva nem tud felnőni az ottani operatársulat magas színvonalához. A színháznak több önálló balett bemutatására kellene vállalkoznia ahhoz, hogy fiatal és képzett táncosok szívesen vállaljanak munkát az együttesben. Ha évente legalább kétszer mutatkozhatna be a társulat, az előadások szaporodásával bizonyára gyors fejlődés járna, és kialakulhatna az előadói stílus is.”¹⁴

Nem, nem jött el mégsem a minőségi ugrás ideje; 1980-ra mindez tisztán láthatóvá vált, a kritikus számára is: „Többtagozatú vidéki színházak tánckarának ritkán nyílik lehetősége önálló balettelőadásra. Az ott dolgozó táncosok munkáját bizony – sokszor méltánytalanul – kevés figyelem kíséri. Így van ez Debrecenben is, a balettkarnak úgy háromévente adódik alkalm arra, hogy a táncosok egyéni képességeit együttes és szuverén produkcióban mutathassa meg. Többre érdemesek? Bizonyára. A *Carmen* azonban nem adott erre elegendő bizonyítékot.”¹⁵

Háromévente

Hogy ez a fajta »rendszeresség« ezután talán megváltozik – magyarul: gyakrabban kapnak alkalmat balettest létrehozására a színházi hierarchiában nem az elsők között számon tartott táncosok – nos, erre nézve biztosítéknak tűnt *Majoros István* személye. Ő volt ugyanis az első koreográfus a Csokonai Színházban, aki nem mint vendég, hanem mint a kar kinevezett művészeti vezetője dolgozhatott a kis csapattal. „A színház vezetői azzal a határozott igénnyel kerestek meg, hogy a balettkar munkájának irányítása mellett önálló estet állítsak össze.”¹⁶

Irányításával 1984 tavaszán mutatták be Debrecenben az első egész estés (!) balettprogramot (*Variációk táncosokra és ütőhangszerekre*), ráadásul a négyrészes est egy másik helyi művészcsapattal, a Debreceni Ütőhangszeres Együttes-sel koprodukcióban jött létre.

„Bár ez a teljesítmény nem mérhető az önálló balett-társulatok eredményeihez, a sikerük mégsem érdemtelen, a Variációk első állomása lehet a színház eddigieknél koncepciózusabb és rendszeresebb táncművészeti munkájának. Ehhez

13 *Tóth Dénes* (e tanulmány szerzője, a továbbiakban: *T. D.*): Balettbemutató a Debreceni Csokonai Színházban. = Táncművészet. 1978. 3. sz. 5–6.

14 *T. G.*: Nehéz évad után. = Hajdú-bihari Napló. 1978. jún.

15 *L. Merényi Zsuzsa*: A két úr szolgája Debrecenben. = Muzsika. 1976. 10. sz. 46–47.

16 *T. D.*: Carmen. Tánccjáték a debreceni Csokonai Színházban. = Táncművészet. 1980. 12. sz. 3–5.

viszont feltétlenül szükséges a balettkar megerősítése, bővítése” – írtuk le örvendezve és reménykedve.¹⁷ Nos, mindezekből szinte semmi nem valósult meg. A Variációkat háromszor játszották (teherbe esett a fél tánckar), az együttes kétharmada kicserélődött. A legközelebbi önálló bemutatkozásra pedig – csakúgy mint régebben – ezúttal is három esztendőtt kellett várni.

„Az utóbbi évtizedben négy balettműsorról lépett közönsége elé a Csokonai Színház tánckara – állapította meg 1987-ben *Fuchs Lívia*, balett-történész a Táncművészet hasábjain. – Hogy ez sok vagy kevés önálló megmutatkozás egy többtagozatos színház kis létszámú tánckarától? Nem hinném, hogy egymagában a mennyiség számítana, sokkal inkább az erőfeszítés, amely visszatérően életre bábáskodja a baletttesteket. Ha egyszer a hazai táncélet is országos balett-találkozót tartana, a nemzetközi híró együttesek mellett nyilván bemutatkoznának – a hazai körkép teljes áttekintése végett – a regionális együttesek is. Ha végre valóban lennének...”¹⁸

Mostohagyerekek

Majoros ambíciózusan érkezett – és bizonyított. Művészeti vezetése alatt, 1983-92 között négy balettprodukció került színpadra, s közben „zsákszámra” gyártotta a táncbetéteket, megpróbálva ezeket is a rutint kerülve, invenciózusan megoldani. (Talán csak a *Faust* kibővített tánckart igénylő Walpurgis-éje bizonyult túl nagy feladatnak.)

Látszólag önálló volt, a rendezők ritkán szóltak bele a munkájába. Mint együttesvezető mégsem volt az. „A műsortervek összeállításánál még sohasem kérdezték meg, hogy mire képes a tánckar. S mivel sosem kerültünk a műsortervbe, az esetleges önálló produkciókra sincs költségvetés.”¹⁹ Az *Etüdök Liszt Ferenc műveire* című – ismét egész estés balett – jelmezeit például egy táncos varrta! A baletteket nem játszották gyakran, az előadások propagandája csapnivaló volt, kevesen látták a táncosokat. (A Poroszlai Éva koreografálta Leltár című produkciót, amit a táncosok saját erőből állítottak színre, hogy részt vehessenek a győri országos táncfesztiválon, műsorra sem tűzték Debrecenben.)

Minden művészeti ágnak vannak mostohagyerekei, a színházban ezek bizonyosan a táncosok. Ők a színházművészet szolgálói, sőt kiszolgálói. Mostohagyerekek. „Csak ők laknak kettesével a színészházban, a fizetésrendezésnél is ők az utolsók. Senkinek sem fontosak, a segédszínészeknek is nagyobb a presztízse. Pedig a táncosok sokat dolgoznak és jól ismerik a színészmesterséget.”²⁰ Hát persze: szinte

17 *T. D.*: Sánc és tánc. = Szín-lap. 1989. 8–9.

18 *T. D.*: Variációk. A Csokonai Színház balettbemutatójáról. = Hajdú-bihari Napló. 1984. márc. 27. 5.

19 *Fuchs Lívia*: Baletttest Debrecenben. = Táncművészet. 1987. 7. sz. 15–16.

20 *T. D.*: Sánc és tánc. = Szín-lap. 1989. 8–9.

minden nap gyakorolnak, próbálnak és játszanak. „Fegyelmezett társaság a miénk, mindig külön kasztot képeztünk a színháznál.”²¹ Am mégis, éveken át csupáncsak táncbetétekben kamatoztatják tudásukat és színházi tapasztalataikat. Visszavisszatapsolják őket egy-egy népszerű operettben – ennyi minden elégtételük.

Talán nem csoda, ha a bátrabbak előbb-utóbb megelégedik sanyarú körülményeiket – és a távlattalanságot. 1988-ban a balettkar kétharmada ismét kicserélődött. Az eltávozottak közül néhányan Damaszkusz és Ankara között ingáztak – bártáncosként. Az utánpótlásuk mindig vegyes. „Szinte elképzelhetetlen, hogy a Balettintézetből valaki hozzánk szerződjön – nyomatékosította Majoros. – Azt sem tudják, hogy ebben a városban színház van. Nem is csodálkozom ezen, mert akadtak olyan debreceni fiatalok is, akik – bár táncolni szerettek volna – azt sem tudták, hol a színház épülete.”²²

Bár a balettkart a pécsi vagy a szegedi táncművészeti szakközépiskolából azért évről évre sikerült kiegészíteni, végre Majoros is elunta azt, hogy ha alkotni akar, vendégként kell munkát vállalnia. Nyolc év után eldöntötte: ha Debrecenben nem kap, másutt keres magának méltó feladatot. 1990 őszén – *A csodálatos mandarin* kapcsán – még így vélekedett a megyei lap zenekritikusa, *Straky Tibor*: „A társulat ebben a sajátos műfajú táncjátékban megmutatta azokat az értékeit, amelyek mellett remélhetjük, hogy a következőkben egyre jelentősebb szerepe lesz az operarészlegen belül. Pécs és Győr után most már Szeged is előrelépett, úgy gondolom, mi következünk.”²³ Tévedett, Miskolc következett – és Majoros Istvánt bízták meg az ottani balettegyüttes létrehozásával...

A tánckar

Az 1993–99 közötti időszakban *Nagy György* volt az együttes vezetője, és volt felesége, *Poroszlai Éva* a helyettese. Pályafutásuk jellemzi a 25 év után (43-44 évesen!) nyugdíjaztatható táncosok további lehetséges életútját. Mindketten az Állami Balettintézetben (ma Magyar Táncművészeti Egyetem) végeztek, s úgy másfél évtizeden át tartott a szólótáncosi karrierjük. Poroszlai már az első év után el akart menni, aztán itt ragadt, végül – második diplomát szerezve – balettmester lett, s emellett a zenei szakközépiskola balett-tagozatát „viszi” egy személyben. ő tehát a táncpedagógusi pályát választotta. Nagy Györgyöt inkább a koreografálás érdekelte, még táncosként egy mozdulatművészeti társulatnál, a debreceni Unió Mozgásszínénél kezdte, majd – már a tánckar élén – a színháznál kapott egyre jelentősebb betanítói, koreográfusi, játékmesteri feladatokat, végül – immár szabadúszóként – számtalan hazai és határon túli színházban kapott

21 Uo.

22 (E. S.): Negyedszázad a táncművészet szolgálatában. Poroszlai Éva balettmester ars poeticája: „nehéz gyakorlat, könnyű háború”. = *Hajdú-bihari Napló*. 1995. márc. 10. 6.

23 T. D.: Sánc és tánc. = *Szín-lap*. 1989. 8–9.

munkát, sőt – tragikus balesetéig – rendezett is. (Lányuk, *Nagy Viktória* rövid ideig szintén táncolt a színházban, de szülei – ismervén a szakma presztízsét – nem szerették volna, ha a pályán marad. Most színművészeti egyetemre jár.)

„Régebben mindössze hárman voltunk itt olyanok, akik a balettintézetben végeztünk – számolt be 1995 tavaszán Poroszlay Éva balettmester a tánckar végzettségéről –, a többiek többnyire a pécsi balett-szakközépiskolából kerültek ide. Ma ennél jobb a helyzet. Most négyen is jöttek egyszerre a táncművészeti főiskoláról. A kilenc lánynak és hat fiúnak túlnyomó többsége szakképzett.”²⁴ Négy esztendő múltán Nagy György, a balettegyüttes vezetője ismét vércseréről számolt be: „Nemzetközi lett a tánckar. Tizenketten vagyunk, ebből négyen magyarok, a többiek erdélyi magyarok és románok, valamint ukránok.”²⁵ Míg Poroszlay bizakodó: „a törekvésünk az, hogy komoly, ütőképes balettegyüttesé váljunk. Mint amilyen a pécsi, a győri és a szegedi együttes.”, addig 1999-ben Nagy arról panaszkodik, hogy már a szolnoki színháznak is van önálló táncársulata (*ebből „nőtt” ki később az Experidance együttes – T. D.*), Debrecenben pedig: „szándék már van, más nemigen”.

Balett-tagozat – Debreceni Balett

Táncbázis

Az első szándékoktól épp’ fél évszázad telt el a Debreceni Balett létrejöttéig; míg az alkalmi társaságtól a már balettmestert alkalmazó tánckaron, az állandó vendégkoreográfussal dolgozó balettkaron, a szuverén művészeti vezetésű balettegyüttesen át eljutott az igazgatói rangban „felsővezető” irányításával munkálkodó önálló tánctagozatig. A nagy fordulat 2001-ben következett be. Az új színházi vezetés „négyesfogatába” emelték – balettigazgatóként – *Ménich Gábor* táncos-koreográfust, s az együttest önálló tagozatnak nyilvánították.

A táncdirektor tisztában volt vele: a színház balettkarának önálló tagozattá fejlesztéséhez tudatos építkezésre van szükség. Elsősorban képzett táncosokra és különböző kurzusokon – szakemberek vezetésével végzett – állandó továbbképzésre. Bemutakozó nyilatkozatában szóba került, hogy Debrecenben ugyan működnek jó és neves táncgyüttesek, a különböző csoportosulások között azonban nincs kapcsolat. Az új vezetés szeretné, ha a színház együttműködhetne ezekkel a közösségekkel, illetve, ha a táncoktatásnak lenne bázisa Debrecenben is. Ennek érdekében fejleszteni kellene *Poroszlay Éva* már meglévő műhelyét (a Simonffy-zeneiskola balett-tagozatát).

24 *Straky Tibor*: Az alkalom méltósága. Jubileum Bartókkal. = Hajdú-bihari Napló. 1990. szept. 20. 5.

25 (*E. S.*): Negyedszázad a táncművészet szolgálatában. Poroszlay Éva balettmester ars poeticája: „nehéz gyakorlat, könnyű háború”. = Hajdú-bihari Napló. 1995. márc. 10. 6.

Ménich Gábor meggyőződése szerint: „Debrecenben is ki lehet alakítani egy sajátos arculatú együttest, amelyet jegyeznek, amely fesztiválokra jár, tehát zárkózik az országos színvonalhoz... Ha évente csak egy kiemelkedő előadást sikerül létrehozunk, már nyert ügyünk van. A jó emberek ugyanis a jó együttesekhez szerződnek.”²⁶

A tánctagozat bemutatkozására 2002 tavaszán került sor – két jó ember közreműködésével: „Mindketten – *William Fomin* (Győri Balett) és *Keveházi Gábor* (Pécsi Balett) – elismert táncosok, s mindketten jól ismerik a többtagozatú vidéki teátrumok együtteseinek – nem túl rózsás – helyzetét. A debreceni balettigazgató bizonyára ezért hívta őket, hogy asszisztensként velük együttműködve a tánc-karból létrejöhesse az új színházi vezetés koncepciójában ígért, s most deklarált Debreceni Balett. Ezen az estén a Debreceni Balett nem született meg. Csak a neve. Három-négy táncművészt láthatunk a színen. Mindez nem elegendő egy önálló profil ambicionáló együtteshez, »igazolni« szükséges néhányat.”²⁷

A produkciót látván korainak bizonyult a deklaráció, ám a táncművészet elkötelezett hívének ismert direktor ismét lépett. Lecserélte a kar kétharmadát, s a következő évadtól *Szigeti Oktáviát* bízta meg a balettegyüttes megteremtésével.

Talpra állnak

A 2002. augusztusi évadnyitó társulati ülésén – immár végérvényesen – bejelentik az önálló Debreceni Balett létrehozását. Szigeti Oktávia, a balett-tagozat új vezetője elmondta, hogy az eddigi szárnypróbálgatások után meg akarják mutatni, hogy szárnyalni is lehet. Hozzátette: tavaly a Debreceni Balett még nem létezett, ám reméli, hogy jövőre már az egész ország beszélni fog róla. Akik túl merésznek nevezik, azoknak kedvenc mondásával felel: két kis ugrással nem lehet átjutni egy szakadékon. De egy naggyal igen.²⁸

Az újdonsült balettigazgatónak négy hónapja volt arra, hogy a többfelől (főleg a győri műhelyből) érkezett tíz új és az öt megmaradt tagból színpadképes társaságot hozzon létre. Nem túl sok idő ez, ám a táncosok „környezetbarát” vezetői háttértámogatással készülhettek (nyomtatott meghívóval és plakáttal figyelmet keltő) első önálló estjükre. Szigeti Oktávia megszolgált a bizalmat, homogénnek tetsző együttest formált a fiatalokból. Nem akadtak közöttük kiemelkedő magántáncosok (a Balettintézetből – azaz a táncművészeti egyetemről – továbbra sem várhattunk ide utánpótlást), de testkulisszául szolgáló „balettpatkány-

26 *Pásztor-Balogh Judit*: Szándék már van, más nemigen. Nagy György, a Csokonai Színház balettegyüttesének vezetője a tánc presztízseről. = Hajdú-bihari Napló. 1999. ápr. 29. 8.

27 *Simor Katalin*: Jó emberek jó együttesekhez szerződnek. Ménich Gábor tagozatvezető új, sajátos balettkart szeretne. = Hajdú-bihari Napló. 2001. máj. 22. 8.

28 *T. D.*: A nagy muzsikái, tánccal. = Debrecen. 2002. máj. 8. 11.

ok” sem; biztató volt a csapatmunkájuk érzékelhető kohéziója. A tagozatvezető lerakta a Debreceni Balett alapjait; azt reméltük: folytatni tudja az építkezést.

„Debreceni Balett. Jó hogy létrejött, jövője is lehet. Az évad elején tíz új tag érkezett az együtteshez, néhányuk nevét az utolsó produkció műsorfüzetében már nem olvashatni. A természetes fluktuáció hamarosan leállhat, ha a tagozat vezetője eltökélt. Márpedig – úgy hírlík – az idén *Katto Riberio* koreográfiájában (*A női nem*) álltak (mozogtak) képességeikhez legközelebb. Ha jövőre nem egy műkedvelő darabját (*Csodák pedig vannak!*), de nem is egy zseni alkotását (*A fából faragott királyfi*) választják színre vinni, együttesteremtő szárnypróbálgatásaikból várakozáson felüli teljesítmény is sikeredhet.”²⁹

S lön, *Az idő állandósága* című balettessen létrejött, amit a recenziens-drukker kívánt: „Nem egészen másfél esztendei útkeresés után magára talált a Debreceni Balett. Szembetűnő javulást vélek felfedezni a fiatal táncosok fizikai fölkészültségében és színpadi fegyelmezettségében. Végig bírják a negyven-negyven perces, dinamikus (világ)zenék diktálta tempót, s következetesen tartják magukat a koreográfusok jelrendszeréhez.”³⁰ El is jutottak az országos balettfesztiválra, ahol a Magyar Nemzet kritikusa, *Metz Katalin* szerint szépen helytálltak: „Virtuóz, dinamikus, összefogott előadást alkotott *Zachár Lóránt* a Debreceni Balett Mikrokozmoszában... a táncosok hallatlan testi kifejezőerővel, fantáziadús jelenetekben keltik életre az ízeltlábúak »mikrokozmoszát«...”³¹

Pécs–Debrecen viszonylat

A koreográfus 2004 januárjában a következőt nyilatkozta a Népszabadságban: „érzem, hogy a színházban az igazgatótól a technikai munkatársakig mindenki örül a sikereknek, és segít sikeresnek lenni”.³² Ám a cikkből az is kiderül, számára Pécs a dolgok kezdete és közepe: „nekem Pécs jelent mindent”. Nem egészen másfél esztendeje pedig arról szólt a Debrecen hetilap hasábjain, hogy hisz újdonsült csapatában, mert látja a szemükben az erőt, a kitartást és a hitet.

Mint ahogy a Debreceni Balett tucatszámú ifjonti tagja is bízott mesterében, *Szigeti Oktávia* balettigazgatóban. Mert együttest teremtett a balettkarból. S aki két szezon után elkerült a társulattól. Az eufemizmust föloldandó, íme a tények. A tagozatvezető évad közben megpályázta szűkebb hazája társulata, a Pécsi Balett igazgatói posztját. (Egyébként sikertelenül.) Ezt *Csutka István*, a debreceni teátrum direktora zokon vehette, mert nem hosszabbította meg Szigeti Oktávia munkavállaló szerződését.

A cívisváros tánckedvelő „nyakas közönsége” szintén bízott az ambíciózus táncpedagógus-koreográfus progresszív plánumaiban – nehéz lenne neki megbo-

29 *Gurbán György*: Lesz balett... = Debrecen. 2002. szept. 4. 11.

30 *T. D.*: A szezon színlapja. = Debrecen. 2003. jún. 4. 11.

31 *T. D.*: Tér, idő, tánc. = Debrecen. 2004. jan. 28. 11.

32 *Metz Katalin*: Gúzsba kötve táncolók. = Magyar Nemzet. 2004. júl. 2. 14.

csátani. Lehetőséget kapott a balett-társulat arculatának kialakítására, ám ő ki akart szállni a negyedkés „projektből”. Itt hagyott volna csapat-papot (például a tanítványait, s alakuló közönségét), egy számára – földrajzi okokból? a becsvágya szerint? – kedvezőbb lehetőségért. Ismét megszakadt hát egy ígéretesnek tetsző önfejlődési folyamat a színházi balett háza táján.

Szigeti Debrecenből Pécsre óhajtott távozni, a volt főnöke, *Egerházi Attila* útja éppen fordított volt: 2004 őszén a volt pécsi művészeti vezető lett az új balettigazgató Debrecenben. „A magyar színházi struktúrában gyakran visszaszorul a tánc, holott többen nézik, mint a prózai produkciókat – állította, erős szakmai önérzettel és nem kis túlzással... – A legtöbb színházban »mostohagyerek« a balett. Itt az a szerencsés helyzet állt elő, hogy *Csutka István* igazgató nagy hangsúlyt fektet a táncra. A tagozatszerű működés valamennyire behatárolja a lehetőségeket, de állítom, hogy Debrecenben az ország legjobb feltételei között dolgozhatunk. Hat új táncos státuszt kaptunk, így már 18 tagja van az együttesnek. Két évre szól a szerződés, célom az, hogy addigra önálló táncegyüttes jöjjön létre, persze nem feltétlenül szervezettel. Azt szeretném, ha igazi táncszínház alakulna ki Debrecenben, a mozgás kifejezőerejével megteremtett színház.”³³

A színház új primabalerinája a prágai születésű *Linda Schneiderova* lett. A Debreceni Balett vezető táncosa és koreográfus-asszisztense három társával együtt a tánctagozat új vezetőjével, Egerházi Attilával érkezett Pécsről. A koreográfussal kialakult, belső impulzusokon alapuló szakmai kapcsolata nyolcéves keletű volt. A hágai Nederlands Dans Theater egyik work shop alkalmán ismerkedtek meg, ő hívta a Pécsi Baletthez (ahol két szezont töltött), majd Debrecenbe. Itt nem nyomasztja a futószalaggyártás egyhangúsága – nyilatkozta a Debrecen szerkesztőségében –, mert úgy érzi: valami újat hozhatnak létre.³⁴

A Debreceni Balett újkeletű szlogenje: „*A tánc új arca*” lett. Nos, erre azért még egy szezont várni kellett. Ezen az arcon az első két baletttesten (*Vágytól... .. vágyig, Álomszilánkok*) még nem voltak karakterisztikus vonások. „Egerházi Attila először A csodálatos mandarin színreállításakor győzött meg arról, hogy a Debreceni Balett hivatott társulat lehet. Kár, hogy a műsorfüzetben ő maga minősíti (a saját produkciójának!) táncosait. Akik »fantasztikus bravúrokat« nem mutatnak, de mindahányan lelkesültek, fegyelmezettek és képesek egy táncdráma feszült légkörének megteremtésére.”³⁵

Táncosaink a provincián túli nyilvánosság elé először a győri nemzeti fesztiválon kerültek, majd többször vendégszerepeltek a Nemzeti Táncszínház fővárosi befogadó színpadán, a Várszínházban. Az országos elismertséget a Miskolci Nemzetközi Operafesztivál hozta meg a számukra; 2005 nyarán *A csodálatos*

33 *T. D.*: Sánc és tánc. = Szín-lap. 1989. 4. 8–9.

34 *Szigethy András*: Pécs, Párizs, Debrecen, avagy Oktávia otthontalanságai. = Népszabadság. 2004. jan. 10. 10.

35 *Ungvári Judit*: Színház – a tánc kifejezőerejével. = Debrecen. 2004. okt. 20. 12.

mandarin bemutatójával szakmai közönség előtt bizonyították: valóban van Debreceni Balett, immár prosperál a negyedik vidéki társulat.

„Ezt az utat kell folytatniuk; fajsúlyos darabok korszerű megközelítését, a kortárs tánc legfrissebb nyelvezetében. Mi pedig arra vagyunk kíváncsiak, vajon képesek-e folyamatosan A csodálatos mandarinban mutatott atmoszférateremtő, gondolatébresztő produkciókra. Ehhez persze végre (évekig) egyben kell tartani a társulatot – akár tagozatként, akár együttesként” – írtuk le ismét lelkesülten, hogy aztán magunk is – mint rendes balettmán – a vágyaink diktálta túlzásokba essünk:

„Ha együtt maradhatnak, s képesek lesznek eredeti művészi teljesítményekre, akkor elérhetik a hön áhított (s elhamarkodottan deklarált) nemzetközi színvonalat, kimozdulhatnak a provinciából, s jó hírünket vihetnék Európa táncfórumaira. S mert a városban a mozgáskultúra rendkívül gazdagon árnyalt, e holdudvar közönségére számítva akár Debrecen is vállalhatna – úgy két évente – egy balettfesztivált, a hazai és a külföldi élvonal meghívásával.”³⁶

Jövő-menők

Az év végére azonban minden körülmény gyökeresen megváltozott. 2005. december 13-án a színház vezetésére – ellenszavazat nélkül – a *Csányi János–Vidnyánszky Attila* kettős pályázatát fogadta el a debreceni önkormányzat közgyűlése; az ő anyagukban azonban nem szerepelt a balett mint önálló tagozat. Erről természetesen hamarabb tudomást szerzett a balett-társulat, s kétségbeesésükben a következő bemutatójuk, a *Diótörő* december 9-i premierjén manifesztumot tettek közzé a színház folyosóján. E sorok írója a kislányával tekintette meg az előadást; s bár nem volt számukra egyformán pompás az este, azért mindketten aláírták a 18 táncos kiáltványát, melyben a balettegyüttes megmaradásáért kérték a publikum támogató kézjegyét. Hiába minden, áprilisban az új színházigazgató visszavonhatatlan döntést hozott: „jogi és pénzügyi okokból kénytelenek vagyunk jelentősen csökkenteni a balettegyüttes létszámát, 5-6 táncos marad nálunk.”³⁷

„Értetlenül állok a történetek előtt” – mondta *Egerházi Attila* a Népszabadság újságírójának.³⁸ Hónapokkal ezelőtt a debreceni kultúráért felelős alpolgármester arra kérte, hogy készítsen összefoglalót a (jogilag nem önálló, de egyébként a színházi struktúrában önálló tagozatként működő) Debreceni Balettel kapcsolatos terveiről. Ebben Egerházi többek között azt írta le, hogy a jelenlegi évi 50–60 millió forintos támogatásnál kevesebből is tudnának működni, szponzorok bevonásával. Erre a mai napig nem kapott hivatalos, írásos választ. A társulat megszüntetéséről is csak informálisan tudtak. Sérlemzei is az eljárást: gyakorlatilag

36 *T. D.*: Linda tánca. = Debrecen. 2005. okt. 21. 11.

37 *T. D.*: Végletes, végzetes viszonyok. = Debrecen. 2005. okt. 12. 13.

38 *T. D.*: Fesztiválok tükrében – a tánc. = Debrecen. 2005. aug. 31. 10.

megszüntetnek egy társulatot anélkül, hogy az érintettekkel egyáltalán tárgyaltak volna, vagy hivatalosan közölték volna velük a döntést.

Csányi János viszont azt nyilatkozta, hogy a színház előző igazgatója úgy hozta létre a tánctagozatot, hogy a városi önkormányzattól erre nem kapott engedélyt, sőt pénzt sem. Amikor a fenntartó kiírta az új vezetői pályázatot, abban a tánc nem szerepelt. Ő is így adta be a pályázatát, de úgy gondolta, fontos, hogy valamilyen formában megmaradjon a tánc, hiszen azt a közönség is igényli. Annyit tudott elérni, hogy a jelenlegi balett-társulat egyharmada a színháznál maradhat.

Egerházi csapata – a keserűen stílszerű – *Jövő-menők* című balettesttel zárta le rövid – két évadon át tartó – pályafutását. A Debreceni Balett társulata a tánc világnapjának előestéjén tartotta meg utolsó bemutatóját, búcsú-premierjüket (mégis) mérsékelt érdeklődés és – leszámítva a brancsbéliek hujjogását – mérsékelt tetszésnyilvánítás kísérte.³⁹

Korszakzárás

1959 – az első tánckar kialakulása – óta vártak a Debreceni Balett létrejöttére a Csokonai Színház tánckarának mindenkori tagjai, a kihívásra váró koreográfusok – s a debreceni balettománok. *Csutka István* – a táncos végzettségű és lelkületű – igazgató már a beiktatásakor világossá tette szándékát: a prózai és az operatagozat rangjára emelte a balettkart. Önálló művészeti vezetővel és programmal, évadonként két bemutatóval. Rögtön az első szezon tavaszán saját logóval nyilvánította ki: létrejött a Debreceni Balett. Azután három(!) balettigazgató irányítása alatt kétszer cserélődött ki a tánckar (csupán *Bogdan Petronella, Iuga Anca és Steuer Tibor* képviselte az „állandóságot”). A 2002 áprilisában deklarált – túl későn és túl korán született – Debreceni Balett mindössze 4 évet élt. A létrejött 11 balettest legerőteljesebb produkciója a *Bartók Béla* művére készült *A csodálatos mandarin* előadása volt.⁴⁰

Magyarországon ma 8 balett-társulat működik. A *Magyar Nemzeti Balett* (a Magyar Állami Operaház társulata) fenntartója az állam; a *Győri Balett*, a *Pécsi Balett*, a *Szegedi Kortárs Balett*, valamint a *miskolci és a szolnoki színház társulata* a helyi önkormányzatok pénzéből gazdálkodhat. Bizonytalanabb a *Magyar Fesztivál Balett* (Markó Iván együttese) helyzete, mert a kulturális tárca miniszteri keretéből kapnak rendszeres támogatást. A *Budapest Balett* szponzori támogatásból és pályázatokból működik. Hasonló sorsra juthat az Egerházi követő és a közös munkát *Magyar Balettszínház* néven folytató táncosok csapata – Gödöllőn.

„Táncművészete csak annak a kornak lehet, amelyik akar és tud elvonatkoztatni az élet közvetlen valóságától” – írta le *Rabinovszky Máriusz* hatvan esztendeje. Szerinte a 19. század polgársága, „a győzelmes osztály hiúságában úgy tett,

39 T. D.: A közösség művészete. = Debrecen. 2006. ápr. 26. 13.

40 *Serfőző Melinda*: Búcsúzik a Debreceni Balett. = Népszabadság. 2006. jún. 2.

mintha hinne eszményekben és igényelné a legfinomultabb és legmagasabb kultúrát. Úgy tett és önmagával is elhitette. De a valóságban egy rideg és anyagi, szűk látókörű világban élt, távlatok csak gazdaság-hatalmi fantáziája számára nyíltak meg, szellemiekben nem látott tovább a markánál. Ennek a társadalomnak nem lehetett érzéke a tánc iránt. És valóban, a művészi tánc nem kellett a Catóknak, sem a puritánoknak, sem a nyárspolgárság röghözkötött világának.”⁴¹

Szüksége van-e a táncművészetre a mi – a fentebb leírtakhoz kísértetiesen hasonló – korunknak? Szüksége van-e Debrecen városának, mindközönségesen a Csokonai Színháznak táncelőadásokra? Hamarosan, a Latinovits-színház megépültével (a jelenlegi tervek szerint 2009-ben) kiderül. Mindenesetre a tánc múzsája, Terpszikhoré már régen „dolgozott”, midőn túlzás lett volna még irodalomról, színházról szólni. A mágikus szertartásoktól messze ívelt a művészeti ág útja az úgynevezett alternatív mozgásszínházak produkciójáig; a tánc sosem hagyja magát kiiktatni a kulturális életből, legfeljebb a köztudatban csökken vagy emelkedik az értékelése.

Önálló táncbemutatók

[1953 és 2006 között 15 önálló est mellett 11, operákkal együtt játszott produkciót, összesen 39 táncművet állított színpadra 21 koreográfus a Csokonai Színházban. A bemutatott táncalkotások között 11 ősbemutató és 2 magyarországi premier volt.]

1952/53

Friss Gábor: ERDEI TÖRTÉNET – táncjáték (ősbemutató). Írta és rendezte: Téri Tibor

1961/62

Dante D'Ambrosi: AZ EFEZUSI (Epehezosi) ÖZVEGY – groteszk kamarabalett (magyarországi bemutató). Koreográfus: Kemény Melinda

1963/64

Manuel de Falla: A HÁROMSZÖGLETŰ KALAP – (vidám) táncjáték 2 részben. Koreográfus: Barta Judit

1969/70

Maurice Ravel: SPANYOL RAPSZÓDIA – táncköltemény 4 részben. Rendező-koreográfus: Barkóczy Sándor

1972/73

Nyikolaj Rimszkij-Korszakov: SEHEREZÁDÉ – balett 4 képben, elő- és utójátékkal. Rendező-koreográfus: Barkóczy Sándor

1975/76

Jarmil Burghauser: KÉT ÚR SZOLGÁJA – táncos némajáték (magyarországi bemutató). Koreográfus: Barkóczy Sándor

1977/78

Maurice Ravel: BOLERO (ősbemutató); Alekszandr Borogyin: POLOVEC TÁNCOK. Koreográfus: Pethő László

1980/81

Bizet-Scedrin: CARMEN – táncjáték (ősbemutató). Koreográfus: Barkóczy Sándor

41 T. D.: Mérsékelt hőmérséklet. = Debrecen. 2006. máj. 10. 11.

1983/84

VARIÁCIÓK TÁNCOSOKRA ÉS ÜTŐHANGSZEREKRE – balettest 4 részben (ősbemutató). Koreográfus: Majoros István, km: Debreceni Ütőhangszeres Együttes (műv. vez.: Vrana József)

1986/87

ETŰDÖK LISZT FERENC MŰVEIRE – balettest (12 zenedarabra – ősbemutató). Koreográfus: Barkóczy Sándor

1990/91

Bartók Béla–Lengyel Menyhért: A CSODÁLATOS MANDARIN – pantomim. Koreográfia: Harangozó Gyula, betanítás: Pártay Lilla, Hamala Irén

1991/92

Szergej Prokofjev: HAMUPIPŐKE – mesebalett (ősbemutató). Rendező-koreográfus: Majoros István, km: Simonffy Emil zeneiskola balett-tagozat (műv. vez.: Poroszlai Éva)

1993/94

MOZGÓ KÉPEK – dzsessztánc-est (ősbemutató). Koreográfus: Bakó Gábor, rendező: Vörös Róbert

1994/95

Pjotr Csajkovszkij: DIÓTÖRŐ – mesebalett 2 részben. Rendező-koreográfus: Ivánka Sándor, km: Simonffy Emil zeneiskola balett-tagozat (műv. vez.: Poroszlai Éva)

1995/96

Claude Debussy: EGY FAUN DÉLUTÁNJA, Astor Piazzola: ÉVSZAKOK (ősbemutató). Rendező-koreográfus: Szakály György

2001/02

Carl Orff: CARMINA BURANA – opera(sic!) és balett. Rendező-koreográfus: Keveházi Gábor; Maurice Ravel: BOLERO – balett. Rendező-koreográfus: William Fomin

2002/03

CSODÁK PEDIG VANNAK! – modern balett (ősbemutató). Írta és rendezte: Katona Tamás, zene: Vedres Csaba, koreográfia: Szigeti Oktávia; A NŐI NEM – koreográfia: Katto Riberio
Bartók Béla–Balázs Béla: A FÁBÓL FARAGOTT KIRÁLYFI – táncjáték. Rendező-koreográfus: Földi Béla

2003/04

HŐKIRÁLYNŐ – mesebalett (ősbemutató). Rendező-koreográfus: Szigeti Oktávia
AZ IDŐ ÁLLANDÓSÁGA – balettest 2 részben. TEMPS D'AME – rendező-koreográfus: Thierry Verger; MIKROKOZMOSZ (ősbemutató) – rendező-koreográfus: Zachár Lóránd
A RÓZSA LELKE – összeállítás. Koreográfus: Szigeti Oktávia

2004/05

VÁGYTÓL... VÁGYIG – balettest 2 részben. BÖRLESZK (Sztravinszkij: Tavaszai áldozat); Bizet-Scsedrin: CARMEN. Rendező-koreográfus: Egerházi Attila
ÁLOMSZILÁNKOK – 3 egyfelvonásos balett. AKVARELL SZIVÁRVÁNY – rendező-koreográfus: Egerházi Attila; KALAPÁCS – rendező-koreográfus: Jorma Elo; A SZÍV KÜLDI – rendező-koreográfus: Egerházi Attila

2005/06

Bartók Béla–Lengyel Menyhért: A CSODÁLATOS MANDARIN – balett egy felvonásban. Rendező-koreográfus: Egerházi Attila
Pjotr Csajkovszkij: DIÓTÖRŐ – mesebalett 2 felvonásban. Rendező-koreográfus: Egerházi Attila
MIRABELL (ősbemutató) – rendező-koreográfus: Egerházi Attila
JÖVŐ-MENŐK – egyfelvonásos táncművek. ELÉGIA – rendező-koreográfus: Lukács András; ME MYSELF, AND I... – rendező-koreográfus: Venekei Marianna; HAMMER – rendező-koreográfus: Jorma Elo; ZÁRT FÜGGÖNYÖK – rendező-koreográfus: Egerházi Attila